
Redactioneel

In dit nieuwe themanummer van Over.Werk staan kwetsbare personen op de arbeidsmarkt centraal. Omwille van diverse oorzaken kan iemand een bovengemiddelde afstand tot de arbeidsmarkt ervaren. De verbeterde conjunctuur heeft voorlopig geen verandering gebracht in de ondervertegenwoordiging van deze personen in de werkzaamheidsstatistieken. Een arbeidsmarktbeleid met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen kan de werkzaamheidskloof tussen personen met en zonder moeilijkheden verkleinen. Om het hoofd te bieden aan de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, is het ook noodzakelijk om deze arbeidsreserve maximaal aan te spreken. Dit themanummer belicht de positie van kwetsbare personen op de arbeidsmarkt aan de hand van nieuw cijfermateriaal, recent onderzoek, debatbijdragen en visieteksten van belangengroepen.

De eerste themakatern **monitoring** bundelt drie cijfergerichte bijdragen van het Steunpunt Werk. In een eerste artikel brengen Michelle Sourbron en Sarah Vansteenkiste de potentiële arbeidsreserve in Vlaanderen in kaart. Ze onderscheiden verschillende groepen en diepen deze verder uit naar sociodemografische kenmerken. Zo krijgen we een eerste indicatie van de kwetsbaarheid van deze profielen en wat hun band met de arbeidsmarkt kan versterken. Onder die profielen vallen ook laag- en middengeschoolde jongeren, 55-plussers en personen met een arbeidshandicap. Bart Scholiers en Sarah Vansteenkiste geven in een tweede artikel een overzicht van de arbeidsmarktpositie van deze drie kwetsbare groepen, die centraal staan in het nieuwe doelgroepenbeleid van de Vlaamse Regering. Het artikel brengt voor de drie groepen de tewerkstellingskansen en de relatie van de niet-werkenden tot de arbeidsmarkt in kaart. In een derde bijdrage gaan Boie Neefs en Sarah Vansteenkiste na of personen die meerdere jobs combineren een

kwetsbare groep vormen op onze arbeidsmarkt. Bij multi-jobbers kunnen we twee sterk afwijkende profielen onderscheiden: een groep die een loontrekkende job aanvult met een zelfstandige job, en anderzijds een kwetsbaardere groep die meerdere loontrekkende jobs combineert.

De themakatern **onderzoeksbijdragen** omvat zeven artikels. De eerste drie gaan over ziekte en gezondheidsproblemen. Een eerste bijdrage trekt van de vaststelling dat meer dan een op de tien werkenden kampt met acute psychische vermoeidheidsproblemen. Ria Bourdeaud'hui, Frank Janssens en Stephan Vanderhaeghe analyseren welke kenmerken van de arbeidssituatie psychische vermoeidheidsproblemen kunnen veroorzaken en wat de aandachtspunten zijn voor een beleid om uitval door burn-out te voorkomen. Na deze bijdrage over preventie volgen twee artikels met een focus op re-integratie. Jan Knapen, Annick Mysza en Yves Moriën bespreken de geringe arbeidsparticipatie van personen met psychische aandoeningen en de succesfactoren bij hun arbeidsrehabilitatie. Daarbij onderzoeken ze ook het effect van *I Care*, een programma dat mentale en psychomotorische trainingen combineert met bemiddeling bij arbeidsmarktintegratie. Ondersteuning om terug te keren naar werk werd ook opgestart voor borstkankerpatiënten, nadat bleek dat dit de levenskwaliteit en het herstel kan bevorderen. Elke Smeers, Huget Désiron, Lode Godderis, Angélique De Rijk, Elke Van Hoof en Jeroen Mebis bespreken de ontwikkeling, werking en effectiviteit van een ondersteuningsproject dat borstkankerpatiënten re-integreert naar werk.

Vervolgens komen twee onderzoeken aan bod over vrouwen en de arbeidsmarkt. In de eerste bijdrage vergelijken Ann Coenen en Niels Morsink de genderkloof in deeltijds werk voor België met andere

landen en bespreken ze de voornaamste oorzaken en gevolgen. Het tweede artikel behandelt een vervolgonderzoek, na de vaststelling een tiental jaar geleden dat driekwart van zwangere werknemers te maken kreeg met discriminatie of andere negatieve gevolgen als gevolg van hun zwangerschap. Barbara Ortiz, Daphne Rasschaert en Hildgard Van Hove peilden opnieuw naar de ervaringen van werkenden voor en na hun zwangerschap. Ondanks de uitgebreide wettelijke bescherming blijft zwangerschapsdiscriminatie op de werkvloer een vaak voorkomend probleem, met soms verstrekkende gevolgen.

Van de twee laatste onderzoeksbijdragen gaat de eerste over leeftijdsbewust welzijnsbeleid. Sofie Vandenbroeck, Liesbeth Daenen, Ellen Delvaux, Emma Boonen, Liesbeth Aerts en Lode Godderis onderzoeken hoe het werkvermogen, de mate waarin werkenden mentaal en fysiek in staat zijn om het werk uit te voeren, evolueert met de leeftijd van de medewerker en welke persoons-, job- en organisatiekenmerken het werkvermogen doen afnemen of juist ondersteunen. Op basis van de resultaten geven ze aanbevelingen voor personeelsbeleid mee. In de laatste bijdrage stellen Stephan Kampelmann, François Rycx, Yves Saks en Ilan Tojerow vast dat er veel theorieën, maar weinig empirisch onderzoek bestaat over de kloof tussen productiviteit en lonen naargelang het opleidingsniveau. Ze onderzoeken daarom voor België of de samenstelling van het personeelsbestand naar opleidingsniveau invloed heeft op de productiviteit van bedrijven, of het behaalde diploma de productiviteit en de loonkosten in dezelfde mate verhoogt en of het verband tussen productiviteit en loonkosten voor de verschillende opleidingsniveaus afhangt van de leeftijd en het geslacht van de werknemer.

De themakatern **open debat** omvat twee bijdragen. In een eerste blikken Fons Leroy en Wendy Ranschaert terug op de voorbije dertig jaar van het bestaan van VDAB. Van bij de start werd er werk gemaakt van specifieke acties voor kwetsbare werkzoekenden. Door de jaren heen hebben die acties echter andere invullingen gekregen. Wat valt daaruit te leren voor de toekomst? In een tweede opiniestuk stellen Koen Van Laer en Patrizia Zanoni vast dat individualisering en flexibilisering steeds vaker worden voorgesteld als oplossing voor

ongelijke kansen op de arbeidsmarkt. Zij weerleggen deze stelling en formuleren alternatieven om gelijkheid op de arbeidsmarkt te bevorderen.

Voor **visies** schreven we belangengroepen aan met de vraag naar hun kijk op het arbeidsmarktbeleid rond kwetsbare personen. Wat hebben de personen van wie zij de belangen behartigen nodig om de afstand tot de arbeidsmarkt te overbruggen? Wat zien ze als de belangrijkste ondersteunende maatregelen en acties? Zijn de uitdagingen en oplossingen ook aan het veranderen? Sara De Potter schetst de visie van De Ambrassade op de situatie van jongeren. Luc Henau, Patrick Ruppel, Lieve Fransen en Jo Uytterhoeven spreken vanuit GTB over mensen met een arbeidsbeperking of gezondheidsprobleem. Aanvullend geven Eline Bruneel, Jan Frederickx, Wim Geluykens, Patrick Vandelanotte, Veerle Van Den Eede, Stacey Zevenbergen en Jos Wouters, vanuit het project Handicap en Arbeid, hun visie over de arbeidsmarktpositie van personen met een arbeidshandicap. Sophia Honggokoesoemo en Landry Mawungu van het Minderhedenforum overlopen de uitdagingen waarmee mensen met een migratieachtergrond worden geconfronteerd. Over mensen in armoede en de arbeidsmarkt schrijft Nicolas van Praet van het Netwerk tegen Armoede zijn visie neer. Bert Boone van het Sterpunt Inclusief ondernemen/De werkplekarchitecten behandelt de vraag hoe inclusief werken en ondernemen concreet vorm kan krijgen. Het themagedeelte van dit Over.Werk-nummer wordt afgesloten door Magda De Meyer, die namens de Vrouwenraad reflecteert over de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt.

In de katern **gepubliceerd** komen vier recente arbeidsmarktstudies aan bod. In een eerste bijdrage geeft Wendy Smits een beeld van de diverse soorten flexwerkers die organisaties in Nederland inzetten. Wat motiveert bedrijven tot het inzetten van flexwerkers en wat zijn de gevolgen ervan op het bedrijfssucces? Welke puzzelstukken ontbreken nog in onze kennis over dit thema? Flexibilisering heeft ook tot gevolg dat de gemiddelde duur van jobs verkort. Tim Goesaert en Ludo Struyven brengen in een tweede artikel zeer kortlopende jobs op de Belgische arbeidsmarkt in kaart. Tegen de algemene verwachting in observeren ze een afnemend aandeel. Ze verkennen mogelijke verklaringen voor deze vaststelling.

Vervolgens onderzoeken Ans De Vos, Sara Bastiaensens en Nele Cannaerts of we de gewijzigde competentienoden van organisaties ook terugvinden in vacatureberichten. Communiceren bedrijven duidelijk over het soort competenties waarnaar zij vandaag op zoek zijn? Na een analyse van vacatureberichten zoomen de auteurs dieper in op de betekenis van hun vaststellingen voor werkzoekenden, organisaties en beleid. In de laatste bijdrage staan Charissa Freese en Ronald Dekker stil bij de invloed van technologische ontwikkelingen

op arbeid, organisaties en bedrijfsmodellen. Strategische beslissingen over vernieuwingen worden vandaag enkel op organisatieniveau genomen, terwijl ze ook van werkenden enorme aanpassingen vragen. Op basis van een literatuurstudie en interviews tonen de auteurs het belang aan om werkenden, hun vertegenwoordigers en hr-diensten bij deze beslissingen te betrekken.

Veel leesplezier!
Het redactieteam